

Osvícenství

Osvícenství je filozofické, kulturní, ale také politické a hospodářské hnutí konce 17. a 18. století. Vychází z přesvědčení, že člověk by se měl řídit spíše vlastním rozumem nežli vírou. Nevidí smysl lidského života pouze v posmrtné spáse, jak tomu bylo dříve, ale také v důstojném životě na Zemi. Osvícenství jako hnutí vzniklo v Anglii, Francii a Nizozemí, kde hospodářský rozmach pobízel vědu k novým objevům (vznikají tu Královské společnosti a Královské akademie). Po celé Evropě se osvícenství postupně rozšířilo převážně ve 2. polovině 18. století.

Osvícenství je spjato s pokrokem v oblasti přírodních věd. V polovině 17. století dospěla věda k novému pochopení světa prostřednictvím pozorování a experimentu.

Při zkoumání se badatelé a vědci opírali o zkušenost (empirii). Významný přínos v oblasti přírodních věd znamenaly práce těchto vědců:

- Francouzský chemik Antoine Lavoisier - chemické názvosloví
- Švédský přírodovědec Carl Linné - odborná botanická a zoologická nomenklatura rostlin a živočichů
- Anglický fyzik, matematik a astronom Isaac Newton - zákony gravitace, principy mechaniky
- Irský chemik a fyzik Robert Boyle - položil základy chemické analýzy a objevil vakuum.
- Francouzský matematik a fyzik Blaise Pascal - zákonitosti šíření tlaku v kapalinách.
- Skotský mechanik a fyzik James Watt - sestrojil zdokonalený parní stroj.
- Francouzi bratři Montgolfiérové sestrojili první papírový horkovzdušný balón
- Americký státník a přírodovědec Benjamin Franklin sestrojil bleskosvod (u nás kněz Prokop Diviš).

Osvícenští filozofové šířili víru v rozum a schopnosti člověka a hledali nové metody myšlení.

Ve svých dílech také formulovali zásady spravedlivějšího uspořádání společnosti.

- německý filozof Immanuel Kant
jeden z nejvýznamnějších evropských myslitelů, dílo Kritika čistého rozumu - nové pojetí filozofie z jeho díla „Co je osvícenství?“ je i motto osvícenců - „Sapere aude!“ - „Odvaž se vědět!“
- anglický filozof John Lock
politická filozofie, hájí přirozenou svobodu a rovnost lidí, lidé mají právo změnit vládu, vláda nepochází od Boha, ale z lidu! Stanovil také přirozená práva člověka, mezi něž řadil svobodu náboženského vyznání či svobodu vytváření soukromého vlastnictví.
- francouzský filozof a spisovatel Charles Louis Montesquieu
byl kritik francouzského absolutismu, kniha Duch zákonů - jedinou ochranou společnosti před despotií je rozdělení moci ve státě na 3 nezávislé složky - zákonodárnou (parlament, který navrhuje a schvaluje zákony), výkonnou (vláda – uvádí zákony do života) a soudní (kontroluje obě předchozí složky).
- francouzský filozof a preromantický spisovatel Jean Jacques Rousseau
volal po návratu k přírodě, na venkov a k lidské přirozenosti, novodobou společnost obviňoval z toho, že zotročila člověka řadou pravidel a nesmyslných řádů. Ve svých dílech - Rozprava o původu a základech nerovnosti mezi lidmi, O společenské smlouvě – vystupuje jako stoupenec demokracie, svobody a rovnosti lidí. Tvrdí, že lidé mají právo povstat proti despotii a proti soukromému majetku. Ve spise Emil čili o výchově popisuje ideální výchovu k přirozenosti a nezkaženosti a zdůrazňuje nutnost laskavého přístupu k dítěti.
- francouzský filozof, básník a spisovatel Voltaire (Francois Marie Arrouet)
byl nejvýznamnějším kritikem absolutismu, nesnášenlivosti a netolerance. Požadoval ústavu, svobodu tisku a slova, odsuzoval zpátečnictví církve. Byl ve Francii pronásledován.
- francouzský spisovatel a filozof Denis Diderot
vydal v letech 1751 – 1772 jako vedoucí skupiny encyklopedistů 28 svazků Encyklopedie věd, umění a řemesel představující souhrn dosavadního vědění.